

– криза духовності і деформація традиційних норм сумісного життя людей (чесності, порядності, відповідальності, справедливості, співпереживання чужого горя тощо).

– різноманітні намагання кардинально переглянути і зруйнувати базові засади традиційної сім'ї.

Література:

1. Павлов В. Л., Савельєва М. Ю., Суходуб Т. Д. Феномен кризи: погляд з позицій філософії. International scientific and practical conference «Political science, philosophy, history and sociology: development areas and trends in Ukraine and EU». – Wloclawek, Republic of Poland, October 30–31, Kuyavian University in Wloclawek, 2020. – Wloclawek: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. – С. 15–16.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-079-7-20>

ПРОЦЕС ЗЛИТТЯ ЧОЛОВІЧОГО І ЖІНОЧОГО НАЧАЛ ЯК НАБУТТЯ ЛЮДСТВОМ ЯКІСНО НОВОГО СТАНУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Тімашова В. М.

*доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та міжнародних відносин
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Якщо підійти до явищ модернізму і постмодернізму з психологічної точки зору, то побачимо, що в основі модернізму явно простежується *чоловіче начало*, характеристиками якого є воля до влади і любов до порядку, пунктуальність і працездатність, кар'єризм та ієрархічність, прагнення домінувати тощо. Ці якості маскуліності втілюються в раціональному *Его*.

Постмодернізм, на відміну від модернізму, відрізняється характеристиками, що втілюють *жіноче начало*, такими, як емоційність, фрагментарність свідомості, суперечливість, нестабільність, чуйність, розвинена фантазія, заперечення волі, ірраціоналізм і т. п.

Прагнення маскуліної цивілізації взяти під контроль всю ойкумену шляхом створення ідеальної уніполярної ієрархічної системи неможливо в принципі, оскільки для цього вона повинна включати в себе безліч варіантів існування і розвитку й передбачити безліч факторів, що впливають ззовні, – економічних, природних, біологічних тощо.

Створення такого ідеального світу можливе лише в теорії, тому різні системи, тобто, нації, спільноти, цивілізації в умовах обмеженості ресурсів для розвитку без взаємного знищення повинні вступати в конструктивну взаємодію одне з одним, – вважає С. Удовик [1, с. 362]. Вони починають вчитися дивитися на себе очима *Іншого* і прагнуть пізнати інші системи цінностей – тобто системи архетипів, а це можливо лише при подальшому розвитку свідомості.

Карл Юнг назвав цей процес *індивідуацією*, тобто процесом, коли *Ego* зливається з Самістю і відбувається злиття чоловічого і жіночого протилежностей, що забезпечується трансцендентальною функцією.

Метою процесу індивідуації є набуття *Самості*, тобто центру цілісної особистості, яка являє собою сукупність свідомості та підсвідомого. Самість в середньовічній європейській міфології уособлювалася чашею Грааля. Набуття Самості по суті відображає інтеграцію світу мирського і світу духовного чи трансцендентального, в результаті чого долається подвійність людського існування і протиріччя між світами, набувається психічна рівновага і цілісність особистості.

Набуття самості або балансу між двома світами можна досягти двома шляхами – через світ фізичний чи світ духовний. До прикладу, першим шляхом пішла китайська цивілізація, по другому – буддистська. Способів досягнення балансу між духовним і матеріальним безліч, і кожна цивілізація пропонує свій – єдино вірний на її думку. Проблема полягає в тому, щоб, розвиваючись в одному світі, не забувати про існування іншого.

Таким чином, світ через визнання і пізнання *Іншого* може перейти від екстенсивного розвитку до розвитку інтенсивного, тобто до моделі сталого розвитку в умовах відновлювальної ресурсної системи, інакше відбувається регрес і світ заново, під впливом архетипів, починає з хаосу (різноманіття) формувати нові конфігурації біологічних систем, організмів і соціальних спільнот, – підсумовує С. Удовик [Там само, с. 363].

«Еволюція йде від хаотичної множини до організованої не інакше, як через попередній розвиток самотності кожного окремого члена», – стверджує В. Шмаков [2, с. 88]. Індивідуальність особистості проявляється в її здатності до творчої організації. І чим вище ступінь еволюції, досягнута особистістю, тим більше вона впливає на її подальший перебіг.

Сьогодні в Західній Європі набирають силу деструктивні тенденції: паралельно зі зростанням кількості самоактуалізованих особистостей ще більш швидкими темпами зростає число людей із різного роду психогенними порушеннями. Злиття маскулінного і фемінінного (в психічному плані) заміщається їх змішуванням у фізичному світі, що призводить до зростання гомосексуалізму, лесбіянства, бісексуалізму,

трансвестизму. Тобто, фактично, відбувається деградація суспільства через втрату статевих ознак і знеособлення.

У сучасному світі навіть в більшості демократичних країн пріоритет віддається чоловікам. Може здатися, що це – данина традиціям, але, як вже зазначалося, причини такого стану речей лежать у психології – у переважаючому типі свідомості. Адже чоловіче (маскулінне) і жіноче (фемінінне) начала – це психологічна основоположна пара протилежностей, з одного боку нерозривно пов'язаних, а з другого – таких, що знаходяться в опозиції один до одного. Ця пара не має відношення до гендерних теорій і не пов'язана зі статевими відмінностями, а символічно виражає ментальні характеристики людини.

Свого часу цю теорію розвинув К. Юнг, а найбільш чітко визначення цієї пари дав Е. Нойманн: «Коли ми говоримо, що чоловіча або жіноча домінанта проявляється більш сильно на певних стадіях, або в деяких культурах, або типах особистості, то це – психологічне твердження, яке не повинно бути зведене до біологічних або соціологічних понять. Символізм «чоловічого» і «жіночого» прототипний, а, значить, трансперсональний. У різних культурах його помилково переносять на особистості, тобто нібито вони є носіями його властивостей. Насправді кожен індивід є психологічним гібридом. Навіть статевий символізм не може починатися з особистості, оскільки він первинний по відношенню до неї. І навпаки, одна зі складностей психології полягає в тому, що в усіх культурах цілісність особистості порушується, коли її ототожнюють з чоловічою або жіночою стороною символічного принципу» [3, с. 17–18].

Цікавою в цьому аспекті є думка Л. Васильєвої, яка пише, що «у першій главі «Биття» Бог створює чоловіка по власному образу і подобию у двох рівновеликих іпостасях: Чоловіка та Жінку. Вже у другій главі Бог створює лише чоловіка, а потім з ребра чоловіка створює жінку... Чоловік і його помічниця жінка співіснують в історії за правилом другої глави, а рівновелика Чоловіку Жінка, створена Богом на Шостий день, кудись зникла. Чи може бути, – ставить запитання авторка, – що її зникнення і породило болісну, незворотну, таку, що веде людство у прірву, дисгармонію нашої цивілізації?» [4, с. 8–9].

При найближчому розгляді структури цивілізації можемо побачити, що в патріархальній цивілізації може на рівні сім'ї домінувати фемінінне начало, а в демократичних, зокрема, скандинавських країнах, де все більшу роль відіграють жінки, насправді домінує маскулінний початок. Поєднання або переважання на різних соціальних рівнях цих характеристик може чинити визначальний вплив на розвиток не тільки країни, а й власне цивілізації.

Сфера дії глобалізації охоплює не тільки економічний і політичний простори, а й соціокультурний. Виходячи з наведених положень психології, С. Удовик визначає глобалізацію як *процес злиття чоловічого і жіночого начала, тобто набуття людством якісно нового стану – Самості або повноти існування* [1, с. 367].

Вочевидь, цей процес перебуває у самій початковій фазі. У найбільш розвинених цивілізаціях відбулося пізнання чоловічого начала (маскулінна цивілізація), відбувається пізнання жіночого начала (постструктуралізм). Разом із ними у світі присутні традиційні суспільства з архаїчною культурою та інфантильним соціумом. Можна сподіватися на те, що в разі успішного процесу злиття чоловічого і жіночого начал у християнській цивілізації відбудеться прискорений розвиток інших цивілізацій: східно-європейської (інфантильної), ісламської (архаїчної). Процес злиття цих начал може статися під впливом західної цивілізації і між японською (фемінінно-естетичною) та китайською конфуціанською (маскулінно-енергетичною).

Література:

1. Удовик С. Л. Глобализация: семиотические подходы. Москва: «Рефл-бук»; Киев: Ваклер. 2002. 480 с.
2. Шмаков В. Закон синархии учение о двойственной иерархии монад и множеств. Киев: София, 1994. 320 с.
3. Нойманн Эрик. Происхождение и развитие сознания. Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1998. 464 с.
4. Васильева Л. Н. Жены русской короны. Книга 1. Москва: Атлантида XXI век, 1999. 416 с.